

Ks. Adam Stanisław Nowak – Wyższe Seminarium Duchowne w Kielcach / Theological Seminary in Kielce

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0302-2307>

Email: adamek.now@wp.pl

IRA MITESCAT TUA...
PRZYCZYNEK DO LEKTURY POEZJI SUPLIKACYJNEJ
PAULINA Z AKWILEI I SEDULIUSZA SZKOTA

Ira mitescat tua... An Attempt at Reading Supplication Poetry by Paulinus of Aquileia
an Sedulius Scotus

Streszczenie:

Opracowanie jest krótką prezentacją trzech utworów autorstwa Paulina z Akwilei i Seduliusza Szkota. Reprezentują one wczesnośredniowieczną poezję suplikacyjną. Główne motywy tych utworów to modlitwa błagalna skierowana do Boga w obliczu różnych nieszczęść, związanych z żywiołami i innymi niebezpieczeństwami zagrażającymi człowiekowi. Niniejsze opracowanie może być przyczynkiem do odkrywania skarbów poezji średniowiecza, jej piękna oraz duchowej głębi.

Słowa kluczowe: suplikacja; poezja średniowieczna; Paulin z Akwilei; Seduliusz Szkot

Abstract:

The present article consists of a brief presentation of three works by Paulinus of Aquileia and Sedulius Scotus, representing early medieval supplication poetry. The main theme of the poems is supplication prayer addressed to God in the face of various misfortunes related to natural disasters and other hazards threatening man. The article contributes to discovering the treasures of medieval poetry, its beauty and spiritual depth.

Keywords: supplication; medieval poetry; Paulinus of Aquileia; Sedulius Scotus

Wstęp

Supplicanti parce, Deus... Cytat, którym otwieramy niniejsze opracowanie, pochodzi z przypisywanej Tomaszowi z Celano znanej średniowiecznej sekwencji *Dies irae*, wypełnionej treściami suplikacyjnymi¹. Może on doskonale streszczać właściwie każdą tego rodzaju modlitwę człowieka wszystkich czasów. Człowiek staje wobec Boga i błaga o przebaczenie, pomoc, oddalenie nieszczęścia. Słowo *supplicanti*, w sposób niejako automatyczny, przywodzi na myśl skojarzenie, oznaczające intensywne, najczęściej publiczne błaganie, którego przedmiotem jest oddalenie różnych klęsk grożących miastu, okolicy lub państwu, wszystkiego, co człowiekowi grozi. Susza, nawałnice, pioruny, głód, zaraza i wojna to niebezpieczeństwa, w których ludzie szukali pomocy bogów lub Boga. Suplikacja to rodzaj aktu religijnego, tak zapewne starego, jak historia ludzkiej religijności. Ludzkie suplikacje mają też swoją literacką ekspresję – poetycką modlitwę suplikacyjną, znaną zawsze na przestrzeni epok. Jednak w swej czystszej postaci znana jest szczególnie w starożytności chrześcijańskiej oraz w średniowieczu, jako wyraz pobożności właściwej tym epokom².

W niniejszym opracowaniu przedstawione są trzy utwory suplikacyjne wydobyte z ogromnych zasobów poezji średniowiecza, autorstwa dwóch poetów – Paulina z Akwilei i Seduliusza Szkota. Ich przybliżenie autor traktuje jedynie jako przyczynek i zachętę do lektury tego rodzaju poezji.

1. Paulin z Akwilei, *Rerum creator, protector omnipotens* (Hymn dla prześlągania złej pogody)

Pierwszym prezentowanym utworem jest napisany przez Paulina z Akwilei³ hymn *Rerum creator, protector omnipotens*⁴, jego opublikowany polski przekład

¹ Zob: http://www.staropolska.pl/tradycja/sredniowiecze/dies_irae.html (dostęp: 2020-04-14): „Ingemisco, tamquam reus: / Culpa rubet vultus meus: / Supplicanti parce, Deus”.

² Mówimy o czystszej formie poetyckiej modlitwy suplikacyjnej, bo ona sama i motyw suplikacyjny w poezji może być wielorako transformowany, aż po skarlłowaciale formuły u dzisiejszych poetów – cechę pogańsko-chrześcijańskiego synkretyzmu; w postmodernistycznej poezji suplikacja może zresztą stawać się „antysuplikacją”.

³ Paulin z Akwilei († 802) - uczoney i poeta, jeden z głównych reprezentantów odrodzenia karolińskiego. Pozostawił liczne dzieła teologiczne i poetyckie. Do najbardziej znanych utworów jemu przypisywanych zalicza się hymn *Ubi caritas et amor* oraz wierszowany utwór *Professio fidei*. Por. di Paolo Chiesa, *Paolino di Aquileia*, „Dizionario Biografico degli Italiani” 81 (2014), podaję za: http://www.treccani.it/enciclopedia/paolino-ii-patriarca-di-aquileia_%28Dizionario-Biografico%29/ (dostęp: 2020-04-14). Por. także: M. Starowieyski, *Wstęp: w: Muza lacińska. Antologia poezji wczesnochrześcijańskiej i średniowiecznej (III-XIV/XV w.)* (Biblioteka Narodowa, seria II, nr 255), oprac. M. Starowieyski, Wrocław – Warszawa – Kraków: Ossolineum 2007, s. XXXVII.

nosi tytuł *Hymn dla prześlągania zlej pogody*⁵. Stosunkowo długi, liczący 65 wersów utwór, napisany został trymetrem jambicznym. Rozpoczyna się od rozbudowanej apóstrofy, wypełniającej trzy pierwsze strofy utworu. Apóstrofa skierowana jest do Boga jako Stworzyciela oraz Opiekuna. Podmiot liryczny chce podkreślić wszechmoc, wielkość i hojność Chrystusa, który niezaprzeczalnie panuje nad ziemią, słońcem, gwiazdami i wszelkim innym stworzeniem. On jako Ten, który nauczał, dokonywał cudów i uzdrawiał, przyszedł na świat, aby dokonać zbawienia przez mękę, śmierć i zmartwychwstanie, jest w stanie zapobiec nadciągającej klęsce. Pan, hojny dawca łask i troskliwy obrońca, staje się najwyższą instancją, do której autor kieruje błaganie w oczekiwaniu na łaskawą odpowiedź. Ten motyw jest punktem wyjścia do przedstawionego potem opisu nieszczęść oraz spowodowanej tą sytuacją suplikacji.

Druga część utworu rozpoczyna się od ponownego, bezpośredniego zwrotu do Boga, apóstrofa ta zaś wyraźnie posiada już zabarwienie prekacyjne:

*Ciebie, Ojczy nasz, Boże, lubo nic po nas,
Słudzy korni, o wspomóżenie prosimy*⁶.

Pełniąc funkcję wprowadzenia do suplikacji, wyraża ufność we wszechmoc i miłosierdzie Boga oraz nadzieję na wysłuchanie jeszcze niewypowiedzianej prośby. W dwóch kolejnych strofach autor odwołując się do ewangelicznego opisu cudu uciszenia burzy na jeziorze (Mt 8,23-27; Mk 4,35-41; Łk 8,22-25), rozjaśnia nieco temat i formułuje opowiadanie o dramatycznej sytuacji, a także oczekiwaniach stawianych Stwórcy:

*Racz rozkazy wydać wichrom potężnym,
Racz rozkazy wydać chmurom nabrzmiałym,
Bowiemy ginie od dawna żeglarz, jeśli zażywasz
Snu w niebieskiej nawie, racz powstać, Panie,
Aby prósb wysłuchać sług unizonych.
Morzu: ucisz się! rzekłeś – i wnet ucichło,
Wiatrom zmilknąć kazałeś – i usłuchały;
Morze w głąb wciągnęło bałwany wzdęte,*

⁴ Paulinus Aquileiensis, *Rerum creator, protector omnipotens* (Carmen S. Paulini ad pluviam postulandum), w: *Analecta hymnica medii aevi. Hymni inediti. Liturgische Hymnen des Mittelalters*, Leipzig: Reisland 1905, s. 146-147.

⁵ Przekład Wiktora Woroszylskiego; zob. *Muza chrześcijańska*, t. II: *Poezja łacińska starożytna i średniowieczna* (Ojcowie żywi 10), oprac. M. Starowieyski, Kraków: Znak 1992, s. 176-178.

⁶ *Analecta hymnica medii aevi*, s. 146: „Te deprecamur nos, quamvis inutiles / Servuli tui, deus pater, subveni?”

*Huragany potulnie przywarowały;
Wielkie wszędy nastąpiło uspokojenie.⁷*

Świat został ogarnięty przez potężne wiatry, przynoszące ciemne chmury, które zsyłają na ziemię strumienie ulewnego deszczu. Gwałtowny sztorm może spowodować zatonięcie łódki lub statku oraz niechybną śmierć jego załogi. Oblicze żywiołu jest nieobliczalne i przerażające. Autor, niczym apostołowie, woła do Chrystusa: „Panie, ratuj, ginimy!” (Mt 8,25). Ewangeliczne ucieszenie nawałnicy to czyn przekraczający granice ludzkich możliwości i wskazujący na moc Bożą. W obliczu opisywanego zagrożenia podmiot liryczny wzywa orędownictwa Matki Najświętszej, świętych Michała i Gabriela, apostołów Jana, Piotra i Pawła, patriarchów, proroków i męczenników. Tymczasem Auster – silny wiatr południowy, niosący deszcz – nie przestaje złowrogo dąć. Ziemia jest zalewana deszczami. Unoszą się tylko nad nią leniwe mgły. Obraz otaczającego świata jest przygnębiający. Podmiot liryczny pragnie choćby na chwilę doświadczyć promieni słońca. W tym celu kieruje do Boga błagalną modlitwą o zatrzymanie złej pogody. Choć przyznaje z żalem, że ludzie zasłużyli na ową chłostę, burze, trąby powietrzne, huczące grzmoty i błyskawice, to i wierzy, że wnet one przeminą na rozkaz Boga:

*Tysiącokrotnie zasłużyliśmy, by z wyroków
Twych zaiste sprawiedliwych cierpieć tę karę,
Co dotknęła nas⁸;
lecz gdybyś, Panie,
Zechciał tylko wspomnieć nasza niedolę,
Któż, najwyższa Mocy, znieść ją potrafi?⁹*

Suplikacja może się okazać niezawodna, ponieważ błagalnik dostrzega swoją winę, przyznaje się do niej i oddaje Bogu swoje losy. W tym kontekście trzeba odczytać następującą strofę:

*Kyrie eleison, zmiłuj się nad nami,
Oszczędź nas, daj się przejednać, litości nieskończona,*

⁷ *Analecta hymnica medii aevi*, s. 146: „Illo dignare, quesumus, imperio / Mandare ventis, imperare nubibus, / Quo dudum nostra de parte cum carperes / In navi, somno dignatus es surgere / Tunc exoratus tuis a discipulis. / Dixisti mari: ‘tace!’ mox conticuit, / Ventos iussisti prorsus obmutescere, / In se refudit mare fluctus tumidos, / Procella venti dissipata siluit, / Est facta magna quapropter tranquillitas.”

⁸ *Analecta hymnica medii aevi*, s. 147: „Nos sumus digni milies, quam patimur, / Vindicta, iusto si feras iudicio / Percelli;”

⁹ *Analecta hymnica medii aevi*, s. 147: „Nostri quodsi recordaberis / Iniquitati, Domine, quis, Domine, / Alta potestas, sustinere poterit?”

*Kyrie eleison, ocal nas, miłosierny,
Miej cierpliwość, najwyższa słodka dobroci,
Kyrie eleison, Chryste, wyzwól nas z biedy.*¹⁰

Trzykrotnie powtórzone: *Kyrie eleison* – *Panie zmiłuj się nad nami*, przypomina błagalne wezwanie wypowiedziane w trakcie liturgii. Wielokrotność zawołania ma na celu jakby zmęczenie (*fatigare*) Boga i wyproszenie potrzebnego daru¹¹.

2. Seduliusz Szkot, *Te, beate Rex, precamur* (*O powstrzymanie ulewnych deszczów*)

Przechodzimy do dwóch utworów autorstwa Seduliusza Szkota¹². Pierwszym, który przedstawiamy, jest hymn o incipicie *Te, betae, Rex precamur*¹³. Tematycznie nawiązuje on do omówionego wyżej hymnu Paulina z Akwilei, jak również do pochodzącego prawdopodobnie z V w. z kręgu literatury hiszpańskiej, hymnu niewiadomego autorstwa *Obduxere polum nubila caeli* (*Hymnu błagalnego o przerwanie deszczu*)¹⁴. Po raz kolejny śmiertcionym kataklizmem, o którego powstrzymanie należy błagać Boga, jest woda. W prostej apostrofie rozpoczynającej utwór podmiot liryczny kieruje prośbę adresowaną

¹⁰ *Analecta hymnica medii aevi*, s. 147: „Kyrie leison, miserere Domine, / Parce placatus, infinita pietas, / Kyrie leison, subveni, misericors, / Indulge, dulcis bonitas altissima, / Kyrie leison, Christe, tu nos libera.”

¹¹ Por. B. Nadolski, *Kyrie, Eleison*, w: *Leksykon liturgii*, Poznań: Pallottinum 2006, s. 708.

¹² Sedulius Scottus († po 874) – poeta szkocki przebywający na dworze biskupa Liège, autor różnorodnych, a zarazem bardzo ciekawych wierszy, zarówno religijnych, jak i świeckich, w których *sacrum* i *profanum* mieszają się w przedziwny sposób oraz kilku traktatów teologicznych. Pełna edycja jego dzieł znajduje się w PL 103, poza tym jego poezje w: *MGH Anitiquitates, Poetae Latini medii aevi*, 3, s. 154 nn. Por. di Mario Niccoli, *Sedulio Scoto*, w: *Enciclopedia Italiana* (1936), podają za: http://www.treccani.it/enciclopedia/sedulio-scoto_%28Enciclopedia-Italiana%29/ (dostęp: 2020-04-14). Por. też: M. Starowieyski, *Wstęp*, w: *Muza łacińska. Antologia poezji wczesnochrześcijańskiej i średniowiecznej (III-XIV/XV w.)*, oprac. M. Starowieyski, Wrocław – Warszawa – Kraków: Ossolineum 2007, s. XXXVIII.

¹³ *MGH Anitiquitates, Poetae Latini medii aevi*, 3, s. 218. Metrum utworu jest nieskomplikowane w budowie, choć trudne do określenia – jest to senar jambiczny (luźny). Przekład: W. Woroszyński, zob. *Muza chrześcijańska*, t. II: *Poezja łacińska starożytna i średniowieczna* (Ojcowie żywi 10), oprac. M. Starowieyski, Kraków : Znak 1992, s. 210-211.

¹⁴ Por. <http://hymnarium.de/hymni-ex-thesauro/hymnen/230-obduxere-polum-nubila-caeli> (dostęp: 2020-04-14).

do Chrystusa, by pogodę uczynił podobną do własnego usposobienia, czyli łagodną i pogodną.

*Ciebie, Królu, upraszamy
ustami, sercem i duszą,
Byś łagodny i pogodny,
dał nam rozpogodzenie.*¹⁵

Suplikacja jest wyrażona ustami, sercem i duszą, co oznacza, że autor całym sobą pragnie powierzyć Bogu swoje losy i zanosí do Boga pokorne modlitwy. W dalszej części następuje krótki opis klęski. Zatopione przez strugi deszczu wsie i pola ulegają sile żywiołu. Autor kieruje do Boga następującą suplikację:

*Prosimy, najwyższy Władco
i Zarządco wszelkiej rzeczy,
Gospodarnie użyż plonom
przyjaznego im porządku.*¹⁶

Ład i porządek może na ziemi zapanować tylko wtedy, kiedy przestanie padać deszcz. Chrystus został nazwany Zarządcą i Gospodarzem, jak Bóg – doskonały Gospodarz, doglądający swego stworzenia. Osoba mówiąca stara się odwołać do Bożej wrażliwości na los człowieka. W ostatniej strofie możemy dostrzec aluzje do Kościoła:

*Błagamy, najlepszy Władco
i Cesarzu wszelkiej rzeczy,
Winorośli daj pogodę
sprzyjającą urodzajom.*¹⁷

Krzew winny, o którym się mówi, jest symbolem pomyślności i bogactwa, ale podmiot liryczny odwołuje się być może do słów Chrystusa: „Ja jestem prawdziwym krzewem winnym, a Ojciec mój jest tym, który [go] uprawia” (J 15,1). W winorośli można widzieć metaforę Kościoła, a błaganie o pogodę i urodzaj nie odnosi się tylko do winnicy w sensie dosłownym, ale jest prośbą o obfitość łask dla Kościoła.

¹⁵ *MGH Antiquitates, Poetae Latini medii aevi*, 3, s. 218: „Te, beate rex, precamur ore corde mentibus, / Quo serenus atque mitis des serena tempora”.

¹⁶ Tamże: „Quaesumus, superne rerum temperator omnium: / Frugibus sit te regente blanda temperatio”.

¹⁷ Tamże: „Cum precamur, alme rerum, te, imperator omnium, / Vitibus sit te dicante fertilis serenitas.”

3. Seduliusz Szkot, *Libera plebem tibi servientem* (*O odwrócenie plagi*)

Przechodzimy do omówienia utworu o incipicie *Libera plebem tibi servientem*¹⁸. Podejmuje on już nieco inny temat. W interpretacji może pomóc jego umiejscowienie w wydaniu tekstów źródłowych. W trzecim tomie *Poetae Latini aevi Carolini* w serii „Monumenta Germaniae Historica” został on zamieszczony pod numerem XLVI, tuż po utworze zatytułowanym „De strage Normannorum” (nr XLV), zaczynającym się od słów *Gaudeant caeli, mare, cuncta terra*¹⁹. Utwór ten ma charakter dziękczynny i przypomina pomoc Boga doświadczoną podczas najazdu Normanów, którzy w tamtym czasie przez częstą inwazję wybrzeży Morza Północnego, pustoszyli północną Francję, Anglię oraz Irlandię, uwożąc bogate łupy oraz stając się dla tamtejszej społeczności plagą. Bóg, który pomógł wiernemu chrześcijańskiemu ludowi w potyczce z Normanami, to Ten sam, który pomścił krzywdę ludu wybranego na Egipcjanach, zatapiając ich w morzu²⁰. Hymn *Libera plebem tibi servientem* został przez wydawcę zatytułowany: „Idem contra plagam”, co oznacza powiązanie tematyczne z utworem poprzednim. W skierowanej do Boga modlitwie autor prosi o odwrócenie plagi. Motyw ten może kojarzyć się z plagami egipskimi, opisanymi w Księdze Wyjścia (7,14-12,36). W swej treści utwór nawiązuje do owej biblijnej historii. W pierwszych słowach utworu czytamy bowiem:

*Uwolnij sługi Twoje oddane,
Gniew Swój zmityguj, Włodarzu święty,
Łzy i westchnienia gorzkie – łaskawie
Potraktuj, Chryste.*²¹

Prośba o uwolnienie, pohamowanie gniewu i łaskawość Boga ma zapobiec zesłaniu na ludzi plag (Księga Wyjścia wymienia tu: zamianę wody w krew, żaby, robactwo, muchy, pomór bydła, zarazę, grad, szarańczę, ciemność, śmierć pierworodnych), których celem w opisie biblijnym było skruszenie zatwardziałego serca faraona. Tutaj plaga otrzymuje nowe znaczenie: jest

¹⁸ MGH *Antiquitates, Poetae Latini medii aevi*, 3, s. 209. Wiersz napisany strofą saficką mniejszą. Przekład: W. Woroszyński, zob. *Muza chrześcijańska*, t. II: *Poezja łacińska starożytna i średniowieczna* (Ojcowie żywi 10), oprac. M. Starowieyski, Kraków: Znak 1992, s. 210-211.

¹⁹ MGH *Antiquitates, Poetae Latini medii aevi*, 3, s. 209-210.

²⁰ MGH *Antiquitates, Poetae Latini medii aevi*, 3, s. 210: „Ultor existit populi fidelis / Qui maris quondam tumidis procellis / Pressit Aegyptum [...]”.

²¹ MGH *Antiquitates, Poetae Latini medii aevi*, 3, s. 209: „Libera plebem tibi servientem, / ira mitescat tua, sancte rector, / lacrimas clemens gemitusque amaros / respice, Christe.”

karą za grzech i niedochowanie wierności Chrystusowi. W swej wymowie przypomina opis apokaliptycznej wizji siedmiu czasz i siedmiu plag (por. Ap 15,5-16,21). Bóg jest Ojcem i Władcą człowieka. Ludzie zaś, jako Jego słudzy, naznaczeni są na czołach pieczęcią, którą jest krew Jezusa. Ten symbol także został zaczerpnięty z Księgi Wyjścia. Tam krwią baranka znaczone odrzwia i progi domów, w których spożywano paschę, by anioł śmierci nie poraził pierworodnych Izraela, tu natomiast, podobnie jak w Apokalipsie św. Jana (zob. 7 rozdział), krew Chrystusa jest znakiem odkupienia, przynależności do Niego, ale też winy, jaką grzesznik ponosi za śmierć Jezusa. Podmiot liryczny kieruje więc do Boga suplikację, aby jako Sędzia straszliwy, oszczędził swoje owce przed okrutną chłostą wiecznej męki i potępienia.

*W swym gniewie słusznym nie każ ludowi
Do dna wypijać kielicha kary,
Dawnym opromień nas miłosierdziem,
Wysłuchaj błagań.²²*

Kielich jest symbolem ofiary Chrystusa. W ikonografii często przedstawia się anioła trzymającego kielich, do którego splywa krew z rany w boku Jezusa. Nieco innym symbolem jest kielich cierpienia Chrystusa, otrzymany podczas modlitwy na Górze Oliwnej (Mt 26,39); tutaj natomiast autor mówi o „kielichu kary” („calix irae” – „kielich gniewu”). Podmiot liryczny nawiązuje tu do wydarzenia z Ogrójca. Na wzór modlitwy: „Ojcze, dla Ciebie wszystko jest możliwe, zabierz ten kielich ode Mnie” (Mk 14,36), autor formułuje prośbę wzmocnioną imperatywem: *Wysłuchaj błagań*. Odwołuje się do Bożego miłosierdzia, które ma się stać gwarantem otrzymania łaski.

*Wymaż występki nasze, prosimy,
Daruj nam, Władco błogosławiony,
Nad dusz mrokami niech triumfuje
Światłość cudowna.²³*

Dalej utwór przechodzi w suplikacyjny lament nad grzesznością człowieka i popełnionymi przez niego złymi czynkami. Żarliwe zawołanie ma u Boga-Władcy wzbudzić litość i chęć wymazania popełnionych przez człowieka grzechów. Seduliusz Szkot – podobnie jak Paulin z Akwilei oraz inni średniowieczni autorzy – do zobrazowania dobra i zła posługuje się opozycją jasność – mrok. Dotknięte grzechem dusze trwają w ciemności. Mogą być one

²² Tamże: „Non propinetur populo tuoque / nunc calix irae, meriti furoris: / clareant priscae miserationes / quaesumus, audi.”

²³ Tamże: „Deleas nostrum facinus, precamur, / nosque conserva, benedictae princeps, / mentium furvas supera tenebras, / lux pia mundi.”

wybawione jedynie przez światłość cudowną, która triumfuje nad wszelkim mrokiem, złem czy grzechem.

*O Królu królów, najświętszy Święty,
Podaj ludowi świętą prawicę,
Okaż nam jasne swoje oblicze,
Byśmy nie szczęśli.²⁴*

Skierowana w tej strofie błagalna prośba do Króla nad królami i Świętego ponad wszystkich świętych, nawiązuje do symbolu otwartej dłoni podawanej w geście przyjacielskiego uścisku, a nawet przebaczenia. Ręka – prawica, jest symbolem mocy, w którą jest się wyposażonym albo która ma za zadanie ochronić przed zagrożeniem²⁵. Tutaj jednak mowa jest o Bożej prawicy, mającej okazać grzesznikowi miłosierdzie i łaskę. Taki jest sens prośby wyrażonej przez podmiot liryczny. To symboliczne podanie ręki ma znaczenie teologiczne. Autor odwołuje się do przekonania, że Chrystus nie chce śmieci grzesznika, lecz aby się szczerze nawrócił i miał życie (por. Ez 33,11). Podana dłoń nie jest więc tylko oznaką zgody, czy pojednania, ale symbolizuje moc Bożą, która zdolna jest wyciągnąć grzesznika nawet z najgłębszej przepaści. Autor przekonany o potędze Bożej prawicy, ucieka się pod opiekę Boga w obliczu niebezpieczeństwa, chcąc odwrócić złowieszczy wyrok karzącej plagi.

Zakończenie

Krótką prezentacją analiz wybranych utworów Paulina z Akwilei i Seduliusza Szkota powala wnioskować, że chrześcijanie doby średniowiecza w obliczu jakiegokolwiek zagrożenia (zła pogoda, powódź, plagi, grzech) uciekali się pod opiekę Boga jako Stwórcy, w którym upatrywano rozwiązanie każdej klęski. Patrząc z perspektywy czasu, choć nie zagłębiając się w szczegóły historyczne, można posunąć się o krok dalej i stwierdzić, że się nie zawiedli, gdyż niebezpieczeństwa – wcześniej czy później – mijały. Poezja suplikacyjna wyrażała to ich przekonanie i była wyrazem pobożności, której brakuje ludziom naszego czasu. „Człowiek już nie chce zaśnawiać się nad swoim odniesieniem do Boga, gdyż sam zamierza stać się bogiem. Jego wzorem jest Prometeusz, mitologiczna postać z rodu Tytanów, który wykradł święty ogień,

²⁴ Tamże: „Sancte sanctorum, dominusque regum, / visitet plebem tua sancta dextra, / nos tuo vultu videas serenus, / ne pereamus.”

²⁵ Por. W. Hoffsummer, *Leksykon dawnych i nowych symboli. Do wykorzystania w praktyce duszpasterskiej i katechetycznej*, Kielce: Jedność 2001, s. 80.

żeby go przekazać ludziom; jednośka weszła w logikę przywłaszczenia sobie Boga, a już nie oddawania Mu czci”.²⁶

Bibliografia

Źródła

1. Teksty oryginalne

Paulinus Aquileiensis, *Rerum creator, protector omnipotens* (Carmen S. Paulini ad pluviam postulandam), w: *Analecta hymnica medii aevi. Hymni inedita. Liturgische Hymnen des Mittelalters*, Leipzig: Reisland 1905, s. 146-147.

Sedulius Scottus, *Gaudeant caeli, mare, cuncta terra*, w: *Monumenta Germaniae Historica, Antiquitates, Poetae Latini medii aevi*, 3, rec. L. Traube, Berolini: Weidmann 1896, s. 209-210.

Sedulius Scottus, *Libera plebem tibi servientem*, w: *Monumenta Germaniae Historica, Antiquitates, Poetae Latini medii aevi*, 3, rec. L. Traube, Berolini: Weidmann 1896, s. 209.

Sedulius Scottus, *Te, beate Rex, precamur*, w: *Monumenta Germaniae Historica, Antiquitates, Poetae Latini medii aevi*, 3, rec. L. Traube, Berolini: Weidmann 1896, s. 218.

2. Polskie przekłady tekstów źródłowych

Paulin z Akwilei, *Hymn dla prześlągania złej pogody*, tłum. W. Woroszyński, w: *Muza chrześcijańska*, t. II: *Poezja łacińska starożytna i średniowieczna* (Ojcowie żywi 10), oprac. M. Starowieyski, Kraków: Znak 1992, s. 176-178.

Seduliusz Szkot, *O powstrzymanie ulewntch deszczów*, tłum. W. Woroszyński, w: *Muza łacińska. Antologia poezji wczesnochrześcijańskiej i średniowiecznej (III-XIV/XV w.)* (Biblioteka Narodowa, seria II, nr 255), oprac. M. Starowieyski, Wrocław – Warszawa – Kraków: Ossolineum 2007, s. 239-240.

Seduliusz Szkot, *O odwrócenie plągi*, tłum. W. Woroszyński, w: *Muza łacińska. Antologia poezji wczesnochrześcijańskiej i średniowiecznej (III-XIV/XV w.)* (Biblioteka Narodowa, seria II, nr 255), oprac. M. Starowieyski, Wrocław – Warszawa – Kraków: Ossolineum 2007, s. 240-241.

Opracowania

Chiesa di Paolo, *Paolino di Aquileia*, „Dizionario Biografico degli Italiani” 81 (2014), za: http://www.treccani.it/enciclopedia/paolino-ii-patriarca-di-aquileia_%28Dizionario-Biografico%29/ (dostęp: 2020-04-14).

²⁶ R. Sarah, N. Diat, *Bóg albo nic. Rozmowa o wierze*, Warszawa: Wydawnictwo Sióstr Loretanek 2016, s. 242.

- Hoffsümmer W., *Leksykon dawnych i nowych symboli. Do wykorzystania w praktyce duszpasterskiej i katechetycznej*, Kielce: Jedność 2001.
- Nadolski B., *Kyrie, Eleison*, w: *Leksykon liturgii*, Poznań: Paloottinum 2006, s. 708.
- Niccoli di Mario, *Sedulio Scoto*, w: *Enciclopedia Italiana* (1936), za: http://www.treccani.it/enciclopedia/sedulio-scoto_%28Enciclopedia-Italiana%29/ (dostęp: 2020-04-14).
- Sarah R., Diat N., *Bóg albo nic. Rozmowa o wierze*, Warszawa: Wydawnictwo Sióstr Loretanek 2016.
- Słownik pisarzy antycznych*, red. A. Świderkówna, Warszawa: Wiedza Powszechna 1982.
- Starowieyski M., *Wstęp*: w: *Muza łacińska. Antologia poezji wczesnochrześcijańskiej i średnio-wiecznej (III-XIV/XV w.)* (Biblioteka Narodowa, seria II, nr 255), oprac. M. Starowieyski, Wrocław – Warszawa – Kraków: Ossolineum 2007, s. XI-CIV.

Strony internetowe

- <http://hymnarium.de/hymni-ex-thesauro/hymnen/230-obduxere-polum-nubila-caeli> (dostęp: 2020-04-14).
- http://www.staropolska.pl/tradycja/sredniowiecze/dies_iraie.html (dostęp: 2020-04-14).
- http://www.treccani.it/enciclopedia/paolino-ii-patriarca-di-aquileia_%28Dizionario-Biografico%29/ (dostęp: 2020-04-14).
- http://www.treccani.it/enciclopedia/sedulio-scoto_%28Enciclopedia-Italiana%29/ (dostęp: 2020-04-14).

Ks. Adam Stanisław Nowak - ur. w 1990 r. w Kielcach. Prezbiter diecezji kieleckiej. W 2015 roku ukończył Wyższe Seminarium Duchowne w Kielcach i uzyskał tytuł magistra teologii KUL. Wikariusz parafii św. Szczepana w Mnichowie.